

UNIVERSITETET I STAVANGER

INSTITUTT FOR MATEMATIKK OG NATURVITENSKAP

BIT 390 – Energifysikk Regneøvelser høsten 2011.

Oppgavesett 3 til 15/9 2011

OPPGAVE 9:

I denne oppgaven kan du anse som kjent at en solen har emissivitet $\epsilon \approx 1$. Stefan Boltzmanns konstant er $5.67 \cdot 10^{-8} \text{ W/m}^2 \cdot \text{K}^4$.

- Finn temperaturen på solen når du får oppgitt solarkonstanten på jorden, $S_0 = 1366 \text{ W/m}^2$, solens radius, $R_S = 696\,000 \text{ km}$ og avstanden fra jorden til solen, $r_0 = 149.6 \cdot 10^6 \text{ km}$. [Hint: Se forelesningsnotatene for 12.8 2011.]
- Finn temperaturen på solen når du bare kjenner S_0 , og solens tilsynelatende vinkeldiameter sett fra jorden, $\delta = 0.53^\circ$.

OPPGAVE 10:

Planetene går i ellipsebane rundt solen, noe som gjør at avstanden varierer med årstidene. I en slik bane er avstanden i det mest solnære punkt, kalt *perihel*, gitt som $r_p = r_0(1 - e)$ og i det mest solfjerne punkt, *aphel*, $r_a = r_0(1 + e)$. I disse uttrykkene er r_0 middellavstanden til solen, eller mer presist banens «store halvakse», mens $e = 0.0167$ er eksentrisiteten til banen.

- Finn solarkonstanten for jorden i perihel, S_p og i aphel, S_a . Du kan anta at den midlere solarkonstanten, $S_0 = 1366 \text{ W/m}^2$, er verdien når $r = r_0$. Angi også den prosentvise variasjonen i solarkonstanten.
- Vis at dersom avstanden fra en planet til solen endrer seg fra r_0 til $r = r_0(1 + e)$, så endrer solarkonstanten for planeten seg fra S_0 til $S \approx S_0(1 - 2e)$. [Hint: $(1 + x)^a \approx 1 + ax$ for $x \ll 1$ og alle a .]
- Vis at resultatene ovenfor leder til formel (2.5) i læreboken for variasjonen i solarkonstanten, S , som kan skrives:

$$S \approx S_0 \left(1 + 2e \cos \left(\frac{2\pi(t - t_0)}{T} \right) \right).$$

Her er t tiden og T årets lengde, og det er antatt at S kan skrives som en periodisk funksjon med bare en periode (dette er en tilnærming). Hva er tolkningen av konstanten t_0 ?

OPPGAVE 11:

Mars har middellavstanden fra solen $r_M = 1.52 \text{ AU}$, der 1 AU (astronomisk enhet) = $149.6 \cdot 10^6 \text{ km}$ er middellavstanden fra jorden til solen. Eksentrisiteten til Mars-banen er 0.093 .

- Finn den midlere solarkonstanten på Mars, S_M .
- Hvor mye endrer solarkonstanten på Mars seg i løpet av et Mars-år?

OPPGAVE 12:

Vi vil beregne solhøyden i Stavanger 1. september. Breddegraden er $\phi = 59^\circ$ N. Vi antar for enkelhets skyld at solen beveger seg med konstant vinkelhastighet $\Omega = 15^\circ/\text{time}$ over himmelen, dvs. vi ser bort fra at jorden beveger seg i en ellipsebane rundt solen.

- a) Hvilken dag i året regnet fra nyttår er dette? [Hint: Du kan bruke en PC, eller finner en passende vev-side. Alternativet er å huske/finne hvor mange dager det er i hver måned, og addere.]
- b) Hva er solhøyden når solen står rett i syd, dvs. når den krysser meridianen? Klokkene er da 12.00 *midlere soltid*. [Hint: Se eksempel 2 i kapittel 2 i læreboken.]

Klokkene våre går ikke lenger etter soltiden, men følger normaltiden for vår tidssone, som i hele Norge er «middeleuropeisk tid». Denne er basert på midlere soltid for lengdegraden 15° Ø for Greenwich, mens Stavanger ligger på lengdegraden $\lambda = 6^\circ$ Ø.

- c) Hva er *midlere soltid* i Stavanger når klokken viser 12.00? Angi svaret både uten og med en times sommertid.
- d) Finn solhøyden når klokken viser 12.00. Ta hensyn til at det er sommertid denne datoen,

OPPGAVE 13:

Finn innfallsvinkelen til en flat solkollektor i Stavanger som vender mot sørvest og som danner vinkelen $v = 70^\circ$ med horisontalplanet den 20. september kl. 14.00 soltid. Stavangers breddegrad er $\phi = 59^\circ$. [Hint: Se eksempel 1 i kapittel 2 i læreboken.]